

Irina WOLF

Multiplicare în rotație pe verticală

În acest an, spectacolul *Procesul*, după romanul omonim al lui Franz Kafka, o reprezentație a Teatrului de Cameră din München (**Münchner Kammerspiele**), a fost invitat la Viena, în cadrul Festivalului Wiener Festwochen, care are loc anual timp de cinci săptămâni la sfârșitul lunii mai și începutul lunii iunie.

Ceea ce frapează încă din prima scenă este decorul conceput de Andreas Kriegenburg, în același timp și semnatarul regiei. În apropierea rampei este amplasată o scenă sub formă de elipsă, dispusă la aproape 90 de grade pe verticală, care seamănă cu un ochi – ochiul omniprezent al sistemului supraveghetor. Pe globul acestuia este „lipit” mobilierul: un pat, două mese, mai multe scaune, o mașină de scris, o ceașcă și o farfurie, și hârtii, pretutindeni hârtii. În pat se află personajul principal, funcționarul bancar Josef K., care tocmai a primit vizita a doi paznici ce vor să-l aresteze: unul îi mănâncă micul dejun, celălalt bate la mașina de scris, toți cei trei actori aflându-se pe scena verticală. La vederea acestei imagini și a acestui decor pe cât de funcțional, pe atât de sugestiv și uluitor prin originalitatea sa, nu mai surprinde pe nimeni murmurul de uimire ce străbate sala.

Regizorul plasează încă de la început *Procesul* pe un fundal halucinant, în zona iluziilor și a irealului. În viziunea lui Kriegenburg, caracterul conflictual al naturii kafkiene este relevat prin multiplicarea personajelor, dar și a gesturilor, a sunetelor, a cuvintelor, idee subliniată pe tot parcursul spectacolului. Imediat după coborârea actorilor de pe scena verticală la rampă, devine evidentă renunțarea la liniaritatea acțiunii prin dedublarea lui Josef K. în multiple *alter ego*-uri, după cum declara ulterior chiar regizorul în discuțiile cu publicul. Kriegenburg împarte dialogul dintre învinuit și unul dintre paznici în trei perechi diferite de personaje ale căror replici se întrepătrund cu rapiditate, tăios.

Judecat timp de un an fără să știe de ce, Josef K. este lăsat la început în libertate și încearcă să descopere regulile sistemului care îl acuză. La rampă, acuzatul povestește despre drumurile sale rătăcitoare în căutarea tribunalului, în timp ce una dintre dubluri aleargă dintr-o parte în alta pe marginea elipsei. Totodată, pe fundalul sonor obținut prin acordurile unui xilofon eteric, alte cinci dintre *alter ego*-urile sale se cațără pe elipsă, care acum se dovedește a fi o platformă mobilă, rotativă, atât pe verticală, cât și după coborârea la orizontală.

Decorul obligă actorii la un limbaj corporal deosebit. Pe parcursul rotației pe verticală, în acest spațiu de joc limitat, cele cinci dubluri ale lui Josef K. se încolăcesc în jurul mobilierului, alunecă printre mese, se agață de scaune, având grijă să nu atingă cu capul partea de sus a elipsei. O rotație amețitoare, ce pare fără

sfârșit. Distribuția alcătuită din opt actori (patru bărbați și patru femei) uimește prin abilitățile acrobatice ireproșabile. Cu toate acestea, textul curge parcă de la sine. Gesturile, mișcărilor, vorbele trupei de actori par a fi părți ale unei compoziții orchestrale acordată la perfecțiune. Un coșmar kafkian desăvârșit!

Impresia generatoare de anxietate și psihoză, specifică scrierilor lui Kafka, este subliniată și de machiaj și costume. Toate personajele, indiferent de sex, apar cu părul lins și mustață, în costume bărbătești sobre, de culoare neagră, cu cămăși albe, astfel încât se aseamănă cu o masă de oameni uniformă – acuzaatori și acuzați deopotrivă. Cei opt interpreți schimbă neîntrerupt rolurile între ei și le conferă acestora de fiecare dată credibilitate. Din când în când, își face apariția câte o femeie îmbrăcată în rochie, dar tot cu mustață, machiajul accentuând paloarea feței. Cu o expresie imuabilă pe chip, aceasta devine obiectul dorinței aprige a bărbaților care se înșiruie în grabă într-o coloană, fiecare sărutând-o cu nesaț, aidoma unui vampir. Ca într-un film mut, caracterele apar tragicomice, neverosimile și exprimă umorul grotesc al lui Kafka, când sublim, când detestabil. Asemănarea cu Buster Keaton este neîndoielnică, după cum este menționat și în caietul-program: „*Pentru literatură, râsul lui Kafka este ceea ce a fost expresia imobilă a lui Buster Keaton pentru filmul mut*”.

Suprarealismul montării continuă și în partea a doua a spectacolului, când pe platforma golită de mobilier se află șase dubluri ale lui Josef K. În încercarea de a-și dovedi nevinovăția, acuzatul se mișcă într-un labirint, căutând în mod constant ajutor la oameni nepotriviti, dar aparent bine intenționați. În timp ce unul dintre cei ce doresc să-l ajute, își spune monologul la rampă, cei șase formează încontinuu diferite grupuri odată cu mișcarea rotativă a platformei aflată în poziție orizontală. Când, în final, binevoitorul aruncă una câte una cărțile legii peste platformă, *alter ego*-urile încearcă în zadar să „prindă” libertatea. Chirciți în jurul stâlpilor de pe platforma adusă aproape de verticală, cei șase acuzați se rotesc asemeni hârciogilor închiși în cușcă, pentru ca aproape de final să rămână epuizați, inerti. Totuși, reușesc să-și mai unească forțele o ultimă dată pentru a-l înjunghia pe Josef K., trupul neînsuflețit al acestuia rămânând într-o poziție crucificată pe platformă, marcând finalul piesei.

Ca în fiecare dintre montările sale, și în *Procesul*, Kriegenburg pune accent îndeosebi pe expresia corporală și pe acrobații. Trupa formată din cei opt actori realizează o creație actoricească remarcabilă, alcătuind indiscutabil un tot unitar, coerent. Mare admirator al lui Buster Keaton, regizorul este pe bună dreptate considerat un maestru al *Slapstick*-ului. Coreografia complexă a mișcărilor se întrepătrunde atât de rafinat cu aranjamentul textual, încât regia lui Kriegenburg este de-o estetică năucitoare. Trei ore de spectacol fascinant!

Münchner Kammerspiele/Teatrul de Cameră, München – Procesul după Franz Kafka.
Dramatizare: Matthias Günther. Regia și decorul: Andreas Kriegenburg. Costumele: Andrea Schraad. Muzica: Laurent Simonetti (1959–2008). Lumini: Björn Gerum. Cu: Walter Hess, Sylvana Krappatsch, Lena Lauzemis, Oliver Mallison, Bernd Moss, Annette Paulmann, Katharina Schubert, Edmund Telgenkämper. Data premierei: 25 septembrie 2008.